

Les 1 (60 min) Tekening-gedicht

Benodigdheden

- digibord
- kladpapier (op tafel)
- stevig A5-papier, wit
- potlood, zwarte fineliners
- stevig A4-papier, verschillende kleuren
- lijm

1. Inleiding (10 min)

- Vertel de kinderen dat ze gaan tekenen met woorden.
- Zet het gedicht *Tekening* klaar op het digibord, of deel het gedicht uit.
- Vertel dat je zo het gedicht *Tekening* van Linda Vogelesang gaat voorlezen.
- Vraag hen goed te luisteren. Lees rustig voor.

- Bespreek na het voorlezen kort hun gedachten: vraag of ze iets is opgevallen, of dat ze iets bijzonders of herkenbaars hebben gehoord. Noem eventueel zelf een voorbeeld om ze op gang te helpen: *ik vind het geheimzinnig, omdat iemand vertelt over wat je niet kan zien.*

Alle antwoorden zijn goed!

- Vraag wat het volgens hen tot een gedicht maakt. Benoem zelf dichtkenmerken eventueel aan de hand van de tekst: *Rijm: Er zit rijm in: papier-hier; Beeldend: Met weinig woorden veel zien, plaatje in je hoofd. Vorm: Als je naar de tekst kijkt, zie je dat er veel lege ruimte omheen is, de zinnen lopen door op een volgende regel, de regels zelf zijn kort.*

Tekening

Ik teken mijn huis
- dak, muur, raam –
met grijs potlood op papier.
Hier nog een deur
en daar de bel.
Maar dat daarachter
mijn kamer is
waarin mijn bed
(zo warm en zacht)
wacht tot ik weer
met de avond binnenva,
dat zie je niet.

Linda Vogelesang

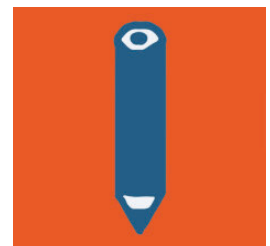
Uit: *Gewoon een droom*, Querido, 2017

2. Instructie (20 min)

- Klassikaal. Praatje: vertel de kinderen kort over bijzonderheden die jouw kamer jouw kamer maken. Bijvoorbeeld: *muizengaatje bij plint, een poster, sokken onder bed, schelpenverzameling, een medaille*. Vraag de kinderen zich hun slaapkamer voor te stellen. Welke dingen maken het hun kamer? En waar vind je die in jouw kamer? Geef maximaal drie kinderen het woord.
- Kinderen schrijven op het kladpapier hun typische dingen op en de plekken waar die zich bevinden in korte zinnnetjes: wat en waar, bijv: mijn sokken onder het bed.
- Herhaal dat gedichten vaak weinig woorden hebben. Linda Vogelesang had bijvoorbeeld i.p.v. 'mijn huis' ook kunnen schrijven: 'in ons oude huis aan de hobbelige weg'.
- Zeg dat dichters vaak een ster zijn in schrappen: Doorstrepen dus. 'Schrijven is schrappen' is een bekende schrijversuitspraak.
- Schrijf het volgende op het (digi)bord; 'Mijn sokken liggen onder het bed.'
- Vraag de kinderen wat er weg zou kunnen als het om een korte beschrijving gaat. Doe het voor op het bord. Bijvoorbeeld: het werkwoord kan weg. Dan krijg je: *Mijn sokken ~~liggen~~ onder het bed*. Maar het kan nog korter: *~~Mijn~~ sokken onder het bed*. Of zelfs: *sokken onder ~~het~~ bed*
- Vraag hen wat er gebeurt met de taal en de woorden.
- Benoem eventueel de dichtkenmerken
Ritme: bijvoorbeeld: Er komt een soort ritme in, tadam, tadam ta
Precisie : *Je leest nu het belangrijkste, dat wat er echt toe doet: wat en waar.*

3. Verwerking / maken tekening-gedicht (20 min)

- A.
- Vertel de kinderen dat ze met de zinnnetjes van hun kladvel een gedicht gaan maken. Vraag hen om minimaal drie 'wat en waar dingen' te kiezen van hun lijstje. Schrijf die onder elkaar op je kladvel.
 - Bedenk er een passende afsluitende regel(s) bij. Iets dat echt weergeeft dat het om hun kamer gaat. Geef eventueel een voorbeeld: *allemaal van mij*. Of: *de beste kamer van de wereld*. Of: *drie keer kloppen voor je binnenkomt!*. Loop rond en begeleid daar waar nodig. Let op het schrappen en op de afsluitende regel(s). Kan er iets af, kan er iets bij, rijmklanken bijelkaar?
 - Als alles goed staat, gaan de kinderen het gedicht vormgeven:
- B.
- De kinderen tekenen met potlood op een staand wit A5 een plattegrond van hun kamer (*laat voorbeeld van Kate Schlingemann zien*). Plak de plattegrond op een staand gekleurd A4. Houd ongeveer 7 cm ruimte over aan de onderkant, en 2 cm aan de bovenkant
 - Schrijf de 'wat en waar'-regels over in de plattegrond, bij de juiste plek of voorwerp.
 - Schrijf de slotregel(s) op onder de plattegrond op het gekleurde A4.
 - Verzin een titel, schrijf die boven je plattegrond op het gekleurde papier.

Extra

- De kinderen tekenen op een staand A4'tje de gevel van hun huis, ze bevestigen het met twee extra vouwlijpjes aan een van de zijden bovenop het beschreven en beplakte A4'tje.
Zo kan de gevel dicht en open en kan hun kamer geheim blijven, net als in het gedicht van Linda Vogelesang.

Voorbeeldgedicht

Mijn kamer

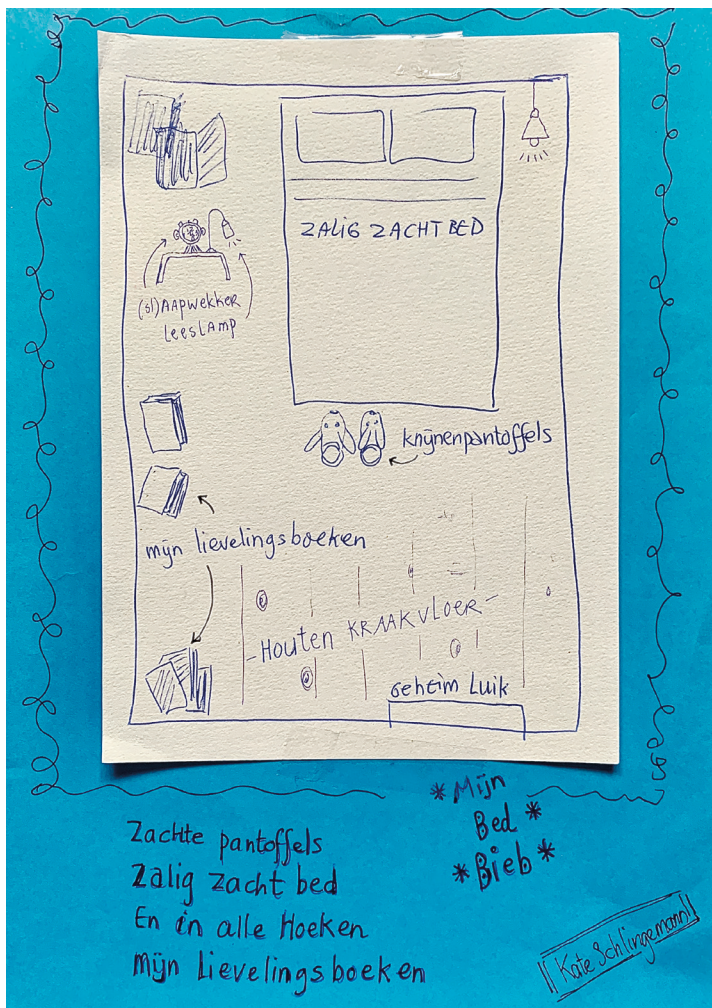
goudvis op tafel
sokken onder bed

schelpen op vensterbank

3x kloppen voor je binnenkomt
in mijn geheime plek.

4. Genieten van elkaars producten en afsluiting (10 min)

- Bespreek met elkaar het gemaakte werk. Laat enkele kinderen hun gedicht voordragen, terwijl ze hun tekening laten zien. De rest van de klas mag vragen stellen n.a.v. betreffende tekening en gedicht. Waar zijn ze nieuwsgierig naar? Wat vinden ze knap 'compact' geschreven? Waar zit 'ritme in de taal'?

Les 2 middenbouw (60 min)

Drieluik met 'huis-tuin-en-keukenweer' gedicht

Benodigdheden

- digibord
- kladpapier
- pennen
- stevig A4-papier, gekleurd
- gedicht Jos van Hest

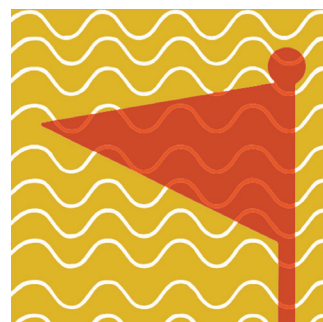
1. Inleiding (10 min)

- Toon het gedicht *Metsel de muren* van Jos van Hest op het digibord.
- Kinderen lezen het gedicht een aantal keren in zichzelf. Lees het ook een keer voor of vraag een vrijwilliger.
- Praatje: Vertel iets over een eigen ervaring met weertype en wat je hoorde, voelde en zag op één dag. Bijvoorbeeld: Vanochtend hagel, kwam rofflend binnen door het open raam, er lag een kleed van witte knikkers. Vraag: Welke soorten weer heb jij meegemaakt bij jouw huis? Wat hoorde je dan in huis? Was het weer 's ochtends hetzelfde als 's nachts?
- Lees het gedicht nogmaals. Vraag of ze rijm horen? Vertel dat er in dit gedicht beginrijm zit: Metsel de Muren Met zonlicht. enz. Beginrijm is als woorden met dezelfde letter(s) beginnen. Zien zij nog andere beginrijm?
- Vertel dat ze nu een drieluik gaan maken met een eigen 'Huis-tuin-en-keukenweer'-gedicht.

Metsel met zonlicht de muren.
Stukadoor het plafond met wolken.
Knip uit de regenboog deuren.
Maak ruiten van windstilte.
Betimmer de slaapkamer met sterren.
Betegel de douche met slagregens.
Houd een orkaan in het hondenhek.
Leg een lawine in de vriezer.
Ga wonen in een luchtkasteel.

Jos van Hest

Uit: DICHTER nr. 29, Plint 2022

2. Instructie (15 min)

- Deel kladpapier uit. Vertel de kinderen dat ze mee mogen schrijven bij wat jij doet. Teken 3 kolommen op het digibord. Inventariseer met elkaar
In kolom 1: Kleuren die bij woorden in het voorgelezen gedicht horen.
Bij *zonlicht, wolken, regenboog, wind, sterren, regen, orkaan, lawine, en vriezer*.
Bijvoorbeeld: *grijs, oranje, zilver, goud, blauw etc.*
Noteer wat de kinderen roepen. Kinderen mogen zelf ook meeschrijven.
In kolom 2: Soorten weer en bijbehorende weersverschijnselen.
Noteer wat de kinderen roepen: *storm, hagel, onweer, hittegolf, mist, dauwdruppels, sneeuwvlokken, hagelstenen, mist, zonnestralen, zwiepende takken, hoosbui, ijs, dooi etc.*
In kolom 3: Geluiden die je hoort bij soorten weer. Noteer op het digibord wat de kinderen roepen: *kletteren, roffelen, donder, vrieskraak, tikken, kloppen, pletsen, zoeven, zwiepen, suizen, ruisen, suizen, etc.*
- Vraag of ze weer- en geluidwoorden zien die met dezelfde letter beginnen. Zet die eens bij elkaar en een kleur, maak er een zinnetje mee op je kladpapier. Bijvoorbeeld: *zilveren zonnestralen zoeven*.
- Deel het drieluik-weergedicht blad uit. Laat de kinderen de kolommen invullen met woorden uit de kolommen op het digibord of kladpapier. Als ze zelf betere woorden bedenken, gebruiken ze die! Ook mogen ze woorden verzinnen, aan elkaar voegen.
- Alles ingevuld? Teken je huis of iets passends in de lege ruimte onder je regels. Zet je naam eronder.
- Klaar? Lees je gedicht voor. Begin met eerste kolom en lees in de ochtend, daarna wat daar onder staat. Zo ook kolom 2 en 3. Eindig met de regels onderaan kolom 3.

Voorbeeldgedicht Kate Schlingemann:

In de ochtend grijs, plensbuien, gerikketikketik
In de middag blauw, gat in de wolk, fiet fiet fiet
In de avond van oranje naar zwart, bliksem, gedonder
Zelfs als alles trilt en beeft, weet ik zeker,
ons huis leeft!

3. Extra verwerking 'Ons huis is een schilderij'- gedicht!

- Deel het extra werkblad *les 2. Ons huis leeft-werkblad* uit.
Kinderen voegen meer details toe aan hun zinnetjes die ze op het kladpapier schreven.
- Ze voegen nu ook plaats van handeling toe, of wat er precies gebeurt, of maken een vergelijking.
Bijvoorbeeld in het gedicht hieronder waarin *zonnestralen als een harp, of mist als rook uit opa's pijp* zijn verbeeld.
- Daarna tekenen schrijven ze hun gedicht in het net, en tekenen als een schilderijlijst rondom hun gedicht de bijbehorende weersverschijnselen.

Voorbeeldgedicht

Ons huis leeft.

's Ochtends zweven witte sneeuwvlokken
door de lucht van ons kussengevecht.

's Middags speel ik harp
op de zonnestralen door ons raam.

's Avonds zweeft er mist
uit opa's pijp.

Ons huis leeft.

4. Genieten van elkaars producten en afsluiten

- Elk kind oefent om zijn/haar gedicht voor te dragen. Welke intonatie past er het beste bij?
- Waar kan er worden vertraagd? Waar kan het juist sneller, luider of zachter?
- Plaats de kinderen in groepjes van vier. Om de beurt draagt elk kind voor.
- De rest van het groepje benoemt iets wat ze er bijzonder, goed gelukt of grappig aan vinden.
- Laat ze ook letten op herhaling, dit geeft ritme aan de tekst, een kenmerk van poëzie.

Bijlage werkblad

Ons huis leeft.

's Ochtends

.....

's Middags

.....

's Avonds

.....

Ons huis leeft!

Les 3 middenbouw Een denksprong-gedicht

Benodigdheden:

- digibord
- zwart snoer/draad
- kladpapier
- pennen, kleurpotloden
- stevig gekleurd A4-papier
- werkblad

1. Inleiding (10 min)

- Toon onderstaand gedicht van Floor Tinga op het digibord. Kinderen lezen het gedicht een aantal keren in zichzelf. Lees het zelf voor of vraag dit aan een vrijwilliger.
- Stel de volgende vragen:
Wat stel je je voor bij het woord 'tafelgroot' (Zo groot als een jong kind dat tot de rand van de tafel komt)
Wie zijn hier met elkaar in gesprek? (Antwoord naar eigen inzicht. Bijv. een opa en zijn vragende kleinkind.)
Wat is volgens jou met het huis in het gedicht gebeurd? (Bijv. Opa is verhuisd, maar in zijn fantasie is het huis verdwenen. Of: Het is een soort magisch sprookje waarin alles kan gebeuren, zoals een huis dat in de grond wegzakt, maar er soms nog lijkt te zijn als de schoorsteen rookt.)
Denk je dat de 'ik' zijn/haar vroegere huis mist?
(Alle antwoorden goed, mits onderbouwd. Bijv. ja, want de ik doet alsof het er nog staat)

2. Extra voorleesidee voor instructie:

- Vraag wie het gedicht voor wil lezen, op de schuin gedrukte regels na. Deze regels worden door de rest van de klas gedaan.
- Vraag vooraf welke intonatie ze het beste bij het gedicht vinden passen. (Bijv. opgewekt, geheimzinnig, dreigend, als een nieuwsbericht.)
Kunnen ze dat onderbouwen? (Bijv. geheimzinnig, omdat op onverklaarbare wijze het huis verdwenen is, terwijl het soms lijkt of het er nog steeds is.)
- Draag met elkaar voor en bespreek hoe het ging met de intonatie.
- Vertel: deze dichter neemt je mee naar een bijzondere wereld, die op het moment dat je het leest, even echt bestaat. Dichters kunnen dat soort dingen. Dat komt omdat ze veel verbeeldingskracht hebben en lenige hersenen.
- Vraag de kinderen waar zij aan denken bij 'lenige hersenen'.
(Alle antwoorden zijn goed, mits onderbouwd. Bijv. Een dichter denkt veel na over de woorden en hoe hij ze kan gebruiken. Door dit oefenen krijgt hij als het ware spierballen in zijn hersenen en worden ze steeds soepeler.)
- Vertel de kinderen dat zij dit vandaag ook gaan oefenen. Ze gaan associëren. Dat is als het ware van het ene naar het andere denk-springen in gedachten.

Tafelgroot

Toen ik tafelgroot was als jij
stond op deze plek een huis.
Het had een schoorsteen
en grote groene luiken.

En toen?

Het zonk zonder
waarschuwing weg
in het weiland.

En toen?

Getjilp en gemekker.
Weidevogels streken neer en
geiten graasden het gras kort.

En toen?

Als je goed kijkt zie je
de schoorsteen nog roken.
Elke ochtend stijgen witte
wolken uit het gras omhoog.

Floor Tinga

3. Instructie (15 min)

- Vraag de kinderen hun ogen bijna te sluiten. Houd een elektriciteits snoer omhoog (bijv. van de oplader van je mobiel). Vraag de kinderen er door de kiertjes van hun ogen naar te kijken. Waar doet het snoer hen aan denken? En waar nog meer aan?
- Inventariseer zoveel mogelijk associaties op het (digi)bord (Bijv. springtouw, sliert spaghetti, touw, liaan in oerwoud, dropveter, lange haar).
- Schrijf op het (digi)bord: Een snoer als een dropveter. Schrijf daaronder: Een snoer van dropveter. Vraag de kinderen het verschil tussen die twee zinnen te benoemen. (In de eerste zin wordt een snoer met een dropveter vergeleken. In de tweede zin is het snoer een dropveter geworden.) Welke van de twee zinnen vinden ze extra grappig of bijzonder klinken? (De tweede. In het echt kan het niet, maar in je verbeelding wel.)
- Vraag de kinderen om alleen of in tweetallen op een kladje onder elkaar dingen op te schrijven waaruit een huis bestaat (Bijv. muren, dak, vloer, plafond, raam, deur, schoorsteen, dakpannen, bakstenen, planken). Laat ze de woorden los onder elkaar schrijven.

4. Verwerking (30 min)

- Vertel de kinderen dat ze nu een dichter zijn die gaat denkspringen. Laat ze een van de woorden van hun lijstje kiezen en dit in gedachten voor zich zien. Waar doet hen dit aan denken? Geef een voorbeeld: *bakstenen doen mij altijd denken aan suikerklontjes*.
- De kinderen schrijven achter elk woord op hun lijstje het woordje *van*.
- Ze bedenken nu zelf associaties bij hun woorden en schrijven die achter het woordje *van*. Dus met elk woord en associatie maken ze een kort zinnetje van drie woorden. Bijvoorbeeld: *Dakpannen van koekjes*.
- De kinderen gaan met deze zinnetjes een gedicht over hun huis maken. Het gedicht mag een simpele opsomming zijn, maar voor de kinderen die al vrijer kunnen werken, mag het ook helemaal op hun manier. Zolang het maar een gedicht is.
- Herhaal kort waar je bij een gedicht op moet letten.
Wie weet dat nog? (Schrijven én schrappen. Korte zinnen. Langere zin over meer regels verdelen. Rijmklanken, aan begin, midden, eind. Komt er een soort ritme in? Moeten er regels omgedraaid om het beter te laten klinken? Hoe zijn de regels verdeeld over het papier?)
- Tot slot bedenken de kinderen er nog een titel bij en schrijven ze hun gedicht in het net op een stevig gekleurd vel. Let op lay-out!

Extra

- Elk kind neemt een afdruk/kopie van een foto mee van de buitenkant van zijn/haar huis. Ze plakken deze bij hun gedicht. Of verwerken hun gedicht in de foto. Laat ze goed op de lay-out letten.

Voorbeeldgedicht van Mary Heylema

Mijn mensenhuis

In het huis
met de schoorsteen van lange vinger
met de ramen van ogen
en de deur van een mond

woont een mens
en dat mens
ben ik.

5. Genieten van elkaars producten en afsluiting

- Hang de gedichten op. Laat enkele kinderen (wie wil?) hun gedicht voorlezen. Laat de andere kinderen hun ogen sluiten: wat zien ze voor zich?
- Vraag wat lastig was bij het maken. En wat ze juist leuk vonden om te bedenken. Op welke vondst zijn ze het meest trots?

les 1 middenbouw

Mijn kamer

goudvis op tafel
sokken onder bed

schelpen op vensterbank

3x kloppen voor je binnenkomt
in mijn geheime plek.

les 1 middenbouw

Tekening

Ik teken mijn huis
- dak, muur, raam –
met grijs potlood op papier.
Hier nog een deur
en daar de bel.
Maar dat daarachter
mijn kamer is
waarin mijn bed
(zo warm en zacht)
wacht tot ik weer
met de avond binnenva,
dat zie je niet.

Linda Vogelesang

Uit: *Gewoon een droom*, Querido, 2017

Zachte pantoffels
Zalig zacht bed
En in alle hoeken
mijn lievelingsboeken

* Mijn
Bed *
* Bieb *

|| Kate Schlingemann ||

les 2 middenbouw

Ons huis leeft.

's Ochtends zweven witte sneeuwvlokken
door de lucht van ons kussengevecht.

's Middags speel ik harp
op de zonnestralen door ons raam.

's Avonds zweeft er mist
uit opa's pijp.

Ons huis leeft.

les 2 middenbouw

Metsel met zonlicht de muren.
Stukadoor het plafond met wolken.
Knip uit de regenboog deuren.
Maak ruiten van windstilte.
Betimmer de slaapkamer met sterren.
Betegel de douche met slagregens.
Houd een orkaan in het hondenhok.
Leg een lawine in de vriezer.
Ga wonen in een luchtkasteel.

Jos van Hest

Uit: DICHTER nr. 29, Plint 2022

Schrijf onder elkaar 1 kleur, 1 weersverschijnsel, 1 geluid 's ochtends grijs plensbuien gerikketik	Schrijf onder elkaar 1 kleur, 1 weersverschijnsel, 1 geluid 's middags blauw gat in de wolken fiet fiet fiet	Schrijf onder elkaar 1 kleur, 1 weersverschijnsel, 1 geluid 's avonds van oranje naar zwart bliksem gedonder en zelfs als alles trilt en beeft, weet ik het zeker: ons huis leeft!
--	---	--

Lijstje van kleuren die bij het soort weer ziet

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Lijstje van soorten weer

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Lijstje van geluiden die bij het weer horen

1.

2.

3.

4.

5.

6.

IN DIT HUIS

met een VAN

met een VAN

en een VAN

WOON IK!

gedicht van:

les 2 middenbouw

Tafelgroot

Toen ik tafelgroot was als jij
stond op deze plek een huis.
Het had een schoorsteen
en grote groene luiken.

En toen?

Het zonk zonder
waarschuwing weg
in het weiland.

En toen?

Getjilp en gemekker.
Weidevogels streken neer en
geiten graasden het gras kort.

En toen?

Als je goed kijkt zie je
de schoorsteen nog roken.
Elke ochtend stijgen witte
wolken uit het gras omhoog.

Floor Tinga.

3 middenbouw

Voorbeeldgedicht

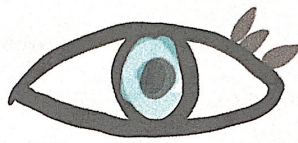
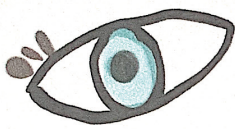
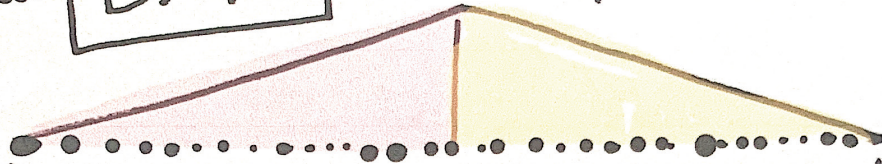
Mijn mensenhuis

In het huis
met de schoorsteen van lange vinger
met de ramen van ogen
en de deur van een mond

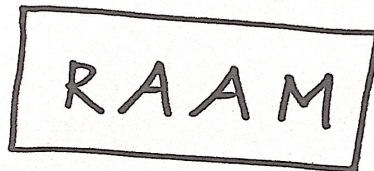
woont een mens
en dat mens
ben ik.

IN DIT HUIS

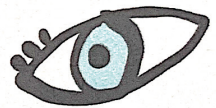
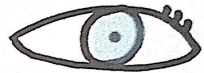
met een **DAK** VAN $\frac{1}{2}$ SPEKKIE

met een

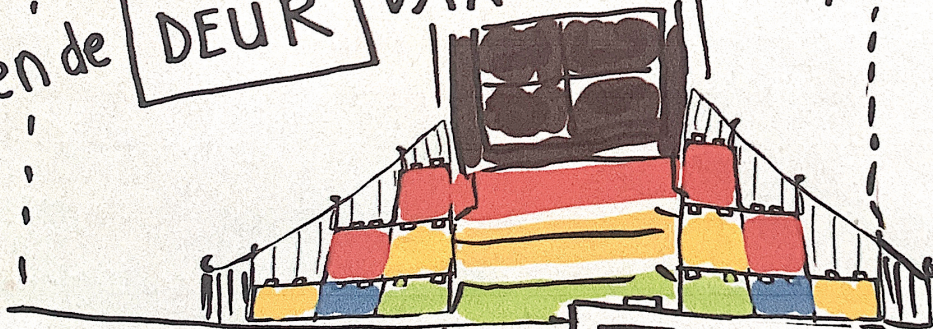

VAN OGEN

15

en de **DEUR** VAN chocoreep

en een hoge

van Lego
Blokjes

WOON IK